

УДК 351.82

О. О. Григор,
к. держ. упр., Черкаський державний технологічний університет

ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ І НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто та проаналізовано вплив процесу глобалізації світового господарства на трансформацію національних економічних систем. Досліджено основні напрями трансформації світової й національних систем в умовах глобалізації.

In influence of the process of world economy globalization on transformation of the national economic systems in this article. Basic directions of world and national systems transformation in the conditions of globalization and probed.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Економічне відродження України, а особливо її розвиток, нерозривно пов'язані з її входженням в сучасне світове господарство, зі знаходженням свого місця в процесах глобалізації. Сьогодні очевидність цього твердження практично ні у кого не викликає сумніву. Історичний досвід деяких країн свідчить, що однією з головних причин відставання і системної кризи є економічна ізоляція від зовнішнього світу. Особливо сильно негативні наслідки в таких країнах почали позначатися на тлі глобалізації, що стала домінантою сучасного світового розвитку. Глобалізація визначає не тільки розвиток світової економіки в цілому, а все більше впливає на внутрішній економічний потенціал окремо взятих країн. Це нова епоха в економічній історії людства.

Для України актуальним питанням є трансформація національної економічної системи до умов глобалізації, з метою забезпечення стабільного розвитку національної економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз літературних джерел показує, що дослідження впливу глобалізації світового господарства на трансформацію національних економічних систем все частіше розглядається вітчизняними вченими. Ці питання досліджуються в працях В. Гейця, В. Семиноженка, А. Галчинського, А. Філіпенка, С. Єрохіна, Б. Данилишина, І. Сергієнка, М. Згуровського, В. Черняка, І. Юхновського, М. Корецького, О. Дація та ін.

Сучасні тенденції вимагають більш комплексного підходу до формування національної економіки, дослідження основних напрямів трансформації світової й національних систем в умовах глобалізації.

Більш активно необхідно використовувати світовий досвід щодо входження України в глобальний освітній простір.

Однак у науковій літературі проблематика глобальних економічних, політичних, культурних дисбалансів є актуальним питанням з'ясування передумов їх виникнення, їхнього впливу як на окремо взяті країни, так і на глобальну стабільність світової економіки.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Завдання дослідження — розглянути та проаналізувати вплив процесу глобалізації світового господарства на трансформацію національних економічних систем. Актуальним питанням є дослідження основних напрямів трансформації світової й національних систем в умовах глобалізації.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Остання чверть ХХ ст. відзначається потужнішим впливом глобалізації на світову і національні економіки. Відбувається бурхливий розвиток міжнародної торгівлі й інвестицій, що впливає не тільки на економічну, а й на соціально-політичну і культурну сферу. Зростає цілісність і єдність світового господарства.

Глобалізація світової економіки — це об'єктивний процес інтернаціоналізації господарського життя, взаємодії національних господарств на світовому ринку. В рамках цього процесу світова економіка набуває якісно нових характеристик і особливостей свого розвитку. В результаті цього кардинально збільшується цілісність світового господарства, посилюється взаємозалежність економік практично всіх країн світу. Відбувається залучення раніше закритих країн до міжнародних економічних відносин. Тенденція, хоч і не завжди позитивна, але за рахунок формування глобальних товарних, особливо фінансових, ринків відбуваються позитивні зрушення в економіці окремо взятої країни.

Глобалізація як нова якість життя країн і їх населення має різний сенс і різні напрями розвитку в різних сферах. Так, у сфері нових технологій, науки, інформації й комуні-

кації практично не виникає необхідності в обмеженні руху до суспільства, вона має позитивне значення. Відносно політичних, економічних і соціальних інститутів цього сказати не можна. Зближення на основі якихось загальнолюдських цінностей — демократії, прав людини, неприйняття тоталітаризму, свободи економічної діяльності — може розглядатися як прогресивне і, очевидно, неминуче явище. Але тут вже більшою мірою позначаються національно-історичні традиції і досвід народів, їх менталітет, що виключає механічне запозичення і тим більше нав'язування ззовні інститутів і норм поведінки. Що стосується культури, то в позитивному сенсі можна говорити лише про взаємобмін і взаємозбагачення культур, але у жодному випадку не про їх самобутність і національну особливість.

Погляди на процес глобалізації є дискусійними — від апологетики до повного заперечення прогресивної ролі цього процесу в долях людства, трактування його як укріплення і увічнення панування декількох держав, перш за все, США, на сучасному світі.

Позитивні оцінки глобалізації переважають у наукових і суспільних колах розвинених країн, хоча і тут багато учених займають зважені й критичні позиції.

Критичніше і часто різке негативне ставлення до глобалізації виявляється переважно в науковій літературі країн, що розвиваються, і постсоціалістичних. Так, з позиції критичної оцінки цього процесу були виявлені дві тенденції в світовій економіці, які характеризують особливості взаємодії розвинених держав з рештою всіх країн і народів в умовах глобалізації [1, с. 78].

Перша полягає у відносному скороченні економік розвинених країн в речових елементах виробництва, особливо в сировині і матеріалах, що зробило можливою підтримку стійкої екологічної рівноваги в цих країнах, разом з тим сприяло появі соціального конфлікту в цих країнах і підвищенню рівня структурного безробіття.

Друга полягає в переорієнтації основних торгових, інвестиційних і міграційних потоків. Вона відображає стійкість напрямів рухів потоків капіталу: людського, фінансового, сировинних ресурсів, а також товарів, виробництво яких здійснюють ТНК для розвинених країн в країні філіального виробництва. В той же час в країни, що розвиваються, також стабільно рухаються потоки кредитів, інформаційних послуг й ін.

На авансцену світового економічного життя висуваються нові дійові особи, які поряд із традиційними стають нині головними суб'єктами світогосподарських процесів. Такими новими суб'єктами є: міжнародні організації (МВФ, Світовий банк, ЮНКТАД, ФАО, МОП, СОТ); країни "Великої сімки"; регіональні організації, яких налічується близько 60; багатонаціональні корпорації (майже 50 тис.); інституційні інвестори (пенсійні й інвестиційні фонди, страхові компанії); неурядові організації; великі міста; окремі видатні особистості (науковці — нобелівські лауреати, університетські професори, відомі фінансисти, підприємці та ін.) [2, с. 46].

Перетворення соціально-економічних систем країн світу в період глобалізації нерозривно пов'язані із зміною економічної ідеології. А. Галчинський зазначає, що утвердження мережевої системи економічних відносин — одна з базових тенденцій сучасного розвитку світової економіки, глобального прогресу в цілому [3, с. 11].

У свою чергу, М. Кастельє зазначає, що світова економіка знаходиться на порозі кардинальних змін від авторитарної ієрархії до мережі [4, с. 90]. Інформаційні мережі кардинально впливають на підхід до формування задач розвитку як економічних систем країн, так і світової економіки в цілому.

У результаті цього сучасні проблеми економічного розвитку почали вирішуватися в напрямі впорядкування економічного розвитку в загальносвітовому масштабі, враховую-

чи використання інформаційних технологій. Виходячи з глобальних переваг використання інформаційних технологій, проявляється особлива роль країн-лідерів. Це відповідає реальному формуванню і протистоянню блоку країн з розвинутою економікою і складної дворівневої периферії — країни, що розвиваються і слабозвинені.

У контексті багатьох західних концепцій існує практично однаковий підхід до первинного сектора економіки країн, що розвиваються: розвиток добувних галузей у світових інтересах або з метою отримання ресурсів для власного економічного зростання. У будь-якому випадку це виступає умовою для забезпечення стійкого безперервного зростання економіки і підвищення добробуту населення розвинених країн. Реальні процеси відомі: йде консервація видобування природних ресурсів у розвинених країнах, вивіз капіталу ТНК видобувних галузей до країн, що розвиваються, і закріплення за ними сировинної спеціалізації. Інформаційні технології дозволяють ефективно управляти менеджментом ТНК.

Економічна глобалізація трактується зазвичай як особлива стадія інтеграції суспільного виробництва і інтернаціоналізації господарського життя, процес формування й розвитку єдиного світового економічного (переважно фінансового) й інформаційного простору, прискорюючи оборотність капіталу і впровадження нових технологій. В умовах глобалізації світова економіка розвивається як єдине ціле. Разом з тим, жодна ізольована національна господарська система не може успішно розвиватися. Підтвердженням цього є розширення міжнародної торгівлі і міграції капіталу, зниження митних й інших бар'єрів у економічних зв'язках між країнами, посилення ролі ТНК, регіональних і світових механізмів економічного регулювання і т.д.

Поза сумнівом, глобалізація означає посилення світогосподарських зв'язків, залучення до них значно більшого числа країн. Але її поштовхом виступає невелика група країн з новою економікою постіндустріального типу. Інша ж, значніша частина світу, випробовує на собі суперечливі наслідки глобалізації, а значна частина світу залишається в стороні від основного русла світового розвитку. Глобалізація є не що інше, як прояв сучасної постіндустріальної стадії розвитку економіки і суспільства у відносинах між країнами світу.

Глобалізація в своїй основі пов'язана з НТП і постійно ним стимулюється до розвитку. Вона є продуктом інформаційно-комунікаційної революції, що прискорює експансію техногенної цивілізації. Це зумовлено розвитком світових телекомунікаційних і цифрових електронних мереж (мережеві міжнародні електронні системи, електронна пошта, системи обміну інформацією електронними мережами, електронні банківські й торгові системи). Інформаційні мережеві ресурси безмежні, а користування ними не зумовлене правом власності. Крім того, інформаційні продукти не дуже сильно залежать від конкуренції і витрат виробництва, а висока мобільність інформації, пов'язана з використанням все нових цифрових комунікаційних мереж, сприяє прискоренню оборотності капіталу.

Тому інформаційно-комунікаційна революція прискорила розвиток світогосподарських відносин. У останні три десятиліття ХХ століття, загалом співпадаючи з часом її розгортання, фізичний обсяг світового товарного експорту виріс майже в 4,9 рази при збільшенні сукупного ВВП світової економічної спільноти в 2,4 рази. В сучасному світовому товарообігу зростає значення як проміжної, так і кінцевої продукції з високим ступенем обробки, особливо продуктів нової економіки, а також різноманітних послуг — інформаційних, науково-технологічних, транспортно-комунікаційних, туристичних і рекреаційних, фінансово-ділових і так далі [5].

Одним з найбільш яскравих проявів глобалізації стало

формування єдиного світового інформаційного простору на основі парку комп'ютерів. Буквально на очах протягом двох десятиліть виникла система універсального накопичення і використання інформації — науково-технічної, фінансово-економічної, соціально-політичної, культурної — з максимально швидким і відкритим доступом до неї десятків і сотень мільйонів споживачів. Більш того, Інтернет перетворюється на найважливіший засіб ділових і фінансових контактів і людського спілкування [6].

Стрімко зростає мобільність світового капіталу, тоді як до 80-х років минулого століття в міжнародних економічних відносинах переважали зовнішня торгівля і спільне підприємництво. Створивши технічні передумови і стимули до розвитку внутрішньоголозуєвого міжнародного розподілу праці на основі поузлової і післяопераційної спеціалізації і новітніх технологій управління трансграничними товарними і фінансовими потоками в режимі реального часу. Інформаційно-комунікаційна революція висунула на авансцену соціально-економічного життя транснаціональні виробничі комплекси і могутні ТНК, сприяла відриву фінансового капіталу від реальної економіки і перетворенню його в самостійну практично невіддатливу контрольною силу. Міжнародний спекулятивний капітал через валютні й фондові біржі може вплинути на фінансовий стан будь-якої країни, у тому числі спровокувати серйозні кризи в світовій фінансовій системі.

Таким чином, при оцінці перспектив економічної глобалізації не можна абстрагуватися від нерівномірності розвитку світової економіки. Тим паче, що інформаційно-комунікаційна революція сприяла посиленню цим тенденціям. Стрімко виникає новий бар'єр між країнами-лідерами і аутсайдерами техногенної цивілізації. Його формування, крім прискорення НТП, пов'язане з істотним збільшенням використання інтелектуальних і економічних ресурсів, необхідних для освоєння сучасних науково-технічних досягнень, не дивлячись на очевидну тенденцію здешевлення продукції, що створюється на їх основі.

Абсолютно очевидно, що глобалізація в її економічно-му прояві — об'єктивно зумовлений процес суспільного розвитку, а не породження чиясь зловмисної волі. Проте це зовсім не означає, що все відбувається на світовій арені невідворотно, виправдано і заслуговуючи лише позитивної оцінки. Глобалізація має вплив на всю систему суспільних інститутів, тим самим створює серйозну загрозу для самобутності народів. Світу нав'язується уявлення, що розвинені країни, перш за все США, що досягли найбільших успіхів у постіндустріальній трансформації економіки, представляють якнайкращий, якщо не єдиний зразок соціально-політичної організації суспільства і культури. Країни і народи виявляються перед лицем необхідності захищати і відстоювати національні традиції і особливості, знаходити шляхи поєднання постіндустріальних перспектив розвитку з національним менталітетом.

Реальні процеси глобалізації вкрай суперечливі, породжують ряд хворобливих проблем, ставлять світову спільноту перед серйозними викликами. Одні суперечності закладені в самій глобалізації, інші виникають або загострюються внаслідок накладення її на складну картину сучасного світу.

Інтенсифікація господарських зв'язків, поглиблення міжнародного розподілу праці дійсно знаходять свій прояв в розширенні торгівлі, її ролі в світовому ВВП. Але і тут важливе не стільки кількісне зростання, скільки якісні зміни постіндустріального характеру, що відбуваються на світовому ринку. Зокрема, це відноситься до такого важливого компонента світової торгівлі, як постачання паливно-енергетичних і сировинних ресурсів в розвинені країни. Зростання цін цих товарів супроводжується хвилями ресурсозберігання на основі нових технологій.

У результаті це призводить до відносного зниження

потреб у матеріальних ресурсах, падіння відносних цін на них, зменшення частки палива і сировини в міжнародному товарообігу. За країнами, що розвиваються, все більш міцно закріплюється сировинна спеціалізація і посилюється їх залежність від кон'юнктури світового ринку сировини. В той же час протягом останнього сторіччя ціни на міжнародному ринку первинних продуктів споживання, включаючи нафту і мінеральні ресурси, були мінливішими, ніж на продукти промислового виробництва. Після 1970 року ця нестабільність ще більш зросла.

Одночасно на товари кінцевого споживання, особливо на товари інформаційних технологій, стабільно встановлюються вищі тарифи, використовуються тарифні й нетарифні бар'єри у разі експорту очищеної і переробленої сировини. Остання обставина стає додатковим обмеженням для країн, що володіють багатими природними ресурсами і намагаються подолати сировинну орієнтацію своєї економіки.

Ці чинники неминуче сприяють тому, що розширюється число продавців, збільшується обсяг пропозиції, знижуються ціни. Сучасний світовий ринок сировини перенасичений. У той же час країни третього світу останнім часом все більш схиляються саме до сировинної орієнтації своїх економічних систем. Це дозволяє їм розвиватися швидшими темпами, оскільки часто це єдині можливості отримати необхідні для національної економіки фінансові ресурси. Для західних інвесторів це означає, що вони мають вибір об'єктів інвестування, а отже, і можливість диктувати свої умови.

Новим явищем, що спричинило процеси глобалізації, вважається процес "відтоку розумів і талантів", а точніше — їх "перетікання" в розвиненіші країни, в першу чергу в США. Це не новий феномен. Відомо, що потенціал великої науки США був значною мірою створений ученими, що втекли з Європи під загрозою фашизму. Але в умовах сучасної інтелектуалізації суспільства, економіки, заснованої на знаннях, перетікання розумів і талантів придбало нові масштаби і значення. Він стосується не тільки учених і видатних людей, але і широких верст інтелектуалів — молодих дослідників і розробників, фахівців з теоретичних і прикладних наук, особливо з математичних дисциплін, фізики, хімії, біології, інформатики, програмування.

Розвиненими країнами, в першу чергу США, розробляються спеціальні програми залучення мізків і талантів, підкріплені значними фінансовими ресурсами. Ці програми реалізуються за рахунок створення системи навчання зарубіжних студентів у вищих навчальних закладах, стажування молодих фахівців, надання грантів молодим талановитим вченим. Таким чином, найбільш перспективними виявляються молоді фахівці, яким надається можливість постійної роботи, а також проживання в країні. В результаті перетікання розумів і талантів, їх концентрації в розвинених країнах, прискорюється прогрес науки і техніки, але ціною поглиблення розриву в інтелектуально-технологічному потенціалі розвинених країн і світової периферії.

Істотний вплив на розвиток національних економік індустріальних країн роблять структурні зрушення в економіці держав-лідерів на користь сфери послуг, зокрема інформаційних і високих технологій. У свою чергу, супроводжується виведення традиційних базових галузей в індустріальні країни, що розвиваються. Одночасно спостерігається і тенденція розміщення тут масового виготовлення сучасної високотехнологічної продукції, зокрема на експорт, продиктоване дешевою робочою силою, тоді як розвинені країни зберігають і укріплюють позиції в розробці нових технологій і ідей. Проте і тут виявляються достатньо серйозні суперечності процесу глобалізації.

Поза сумнівом, глобалізація на цій стадії приносить головні вигоди групі країн "золотого мільярда", до якої безпосередньо примикає група нових індустріальних країн, що рухаються у напрямі постіндустріалізму (Малайзія, Сінгапур,

Тайвань, Південна Корея, а також Аргентина, Бразилія і Мексика). Швидке економічне зростання в цих країнах значною мірою пов'язане з розвитком виробництва сучасної продукції на основі технологій, що розробляються в країнах "золотого мільярда". На країни "золотого мільярда" доводиться переважна частина так званої нової високотехнологічної економіки, світової торгівлі й міжнародного обороту капіталу.

Могутній ривок до сучасного рівня розвитку робить Китай, помітно прискорився розвиток Індії, Індонезії, Філіппін. Всі відмічені країни тією або іншою мірою залучені до сучасних процесів економічного розвитку, пов'язаного з глобалізацією, і в основному з позитивним для себе результатом.

Достатньо швидко і багато в чому успішне економічне зростання в подібних країнах на Заході часто розглядається як підтвердження спроможності так званих концепцій "наздоганяючого розвитку". Поняття "наздоганяючий розвиток" фіксує загальну спрямованість розвитку країн індустріалізації, що "запізнілася", і позначає можливість їх наближення до виробничих і споживчих стандартів світового економічного авангарду. Цією можливістю в другій половині ХХ століття блискуче скористалися Японія, Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Гонконг, що доросли завдяки безпрецедентному техніко-економічному ривку до статусу нових індустріальних країн. Сюди ж можна віднести Іспанію, Португалію і Грецію, які вибралися з напівпериферійного стану і влилися в ряди світового економічного авангарду.

Таким чином, стратегія "наздоганяючого розвитку" є своєрідною "гонкою за лідером". Проте реальна дійсність виявляється набагато складнішою за будь-які теоретичні схеми, і "наздоганяючий розвиток" стає можливим далеко не для всіх і не завжди [7].

Глобалізація негативно позначилася на світовій периферії, не готовій до умов відкритого ринку і жорсткої конкуренції. Особливо схильні до зовнішньої дії країни з транзитивною економікою, зокрема колишні соціалістичні держави. В умовах відвертості високорозвинені країни безперешкодно проникають на ринки слабших держав, розорюючи національну промисловість і експортуючи чужі соціокультурні цінності. Якщо у Китаї, наприклад, зовнішні запозичення обмежуються матеріально-практичною сферою і не вторгаються в сферу духовну, то пострадянські держави намагаються запозичувати чужі стандарти якості життя, коли в міжкультурному обміні соціокультурна інформація домінує над технологічною.

За бортом глобалізації опинилися більшість країн Африки "на південь від Сахари", деякі країни Азії і Латинської Америки, які складають зону так названого "четвертого світу" — "мільярда бідності і убогості". Їх економіка залишається слабкорозвиненою, застійною, патріархально-примітивною, слабо включеною в систему міжнародного розділення праці. Посилилася маргіналізація окремих країн і, як наслідок, зросла поляризація світової спільноти.

Було б помилкою вважати наявність "голодного мільярда" наслідком глобалізації, проте вона підсилює уникнення цієї частини світу від сучасних процесів, оскільки вони не представляють серйозного інтересу для сучасного капіталу, основним джерелом прибутків якого виступають нова економіка, високі технології, інформатика, фінансові операції.

Для того, щоб вирватися на траєкторію, що випереджає, а не наздоганяючого розвитку, що забезпечує просування до подолання відсталості, необхідно добре спланувати включення держави в процеси розвитку. В першу чергу, необхідно широко впроваджувати інноваційну модель розвитку економіки країни. Саме застосування її в економіці в умовах глобалізації відкриває нові горизонти розвитку і багатопланової взаємодії між країнами і регіонами.

А. Гальчинський відмічає, що на сучасному етапі процесів глобалізації відбувається новий етап розвитку, пов'язаний зі зміною суб'єктивності глобалізаційних процесів.

Якщо на перших етапах визначальним суб'єктом економічної глобалізації виступала держава, потім — транснаціональна корпорація, то на сучасному етапі інформаційна революція формує передумови утвердження творчої особистості у відповідній якості [3, с. 4]. Сучасні етапи глобалізації характеризуються не лише ознаками централізації, а й децентралізації. Роль окремо взятої особистості в даних процесах постійно набуває нового значення і посилюється її вплив на процеси глобалізації. Це стало можливим завдяки широкому використанню інформаційних технологій та Інтернету. Для України постає актуальним питання створення умов свободи і саморозвитку людини. Реалізація її творчого потенціалу за використанням сучасних інформаційних технологій дозволить створити конкурентні переваги на глобальному світовому ринку.

ВИСНОВКИ ТА НАПЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Україні необхідно використати переваги процесів глобалізації і разом з тим мінімізувати негативні наслідки від них. Наша країна має чудові перспективи входження в світовий глобальний ринковий простір. Для цього необхідно створити політичні, економічні й соціальні передумови реалізації існуючих і потенційних конкурентних переваг української економіки. Політика уряду країни повинна бути направлена на забезпечення і створення ринкових саморегуляторів розвитку держави для підвищення експортного потенціалу країни. Представництво України на світовому ринку у високотехнологічних галузях повинно виступати фундаментом економічного розвитку країни.

Разом з тим, необхідно зміцнювати позиції внутрішнього ринку. Реалізація і утвердження інноваційної моделі розвитку української економіки дозволить українським підприємствам конкурувати з імпортною продукцією на вітчизняному ринку. Особливу увагу необхідно приділити реалізації механізмів енергозбереження, підкріплених структурною політикою економіки, що дозволить стимулювати внутрішній ринок.

Спеціального дослідження потребує співвідношення експорту і внутрішнього ринку для нашої держави. Баланс співвідношення експорту і споживання вітчизняного товару на внутрішньому ринку дозволить країні не так чутливо реагувати на зміну зовнішньоекономічної кон'юнктури, процеси глобалізації будуть мати позитивний характер на економіку країни та її соціальну сферу.

Література:

1. Богомолов О.Т. Анатомія глобальної економіки. — М.: ИКЦ "Академкнига", 2003. — С. 78—90
2. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Галчинський та ін. — К.: Либідь, 2002. — 470 с.
3. Методологія аналізу економічної глобалізації: логіка оновлення / А. Гальчинський // Економіка України. — 2009. — № 1. — С. 4—18.
4. Кастельс М., Інформаційні технології, глобалізація та соціальний розвиток // Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / За ред. А.С. Гальчинського, С.В. Львовича, В.П. Семиноженка. — Київ, 2004. — С. 90
5. Медведев В. Глобалізація економіки: тенденції і протиріччя // МЭ і МО. — 2004. — № 2. — С. 3.
6. Багиров А. Інтернет в міжнародних відносинах. // Міжнародне життя. — 2005. — № 3. — С. 27.
7. Виступ В.Семиноженка на науково-практичній конференції "Стратегія сталого розвитку та структурно-інноваційної перебудови української економіки (2004—2015)". — Режим доступу: <http://www.semynozhenko.net/documents/225>
Стаття надійшла до редакції 25.08.2010 р.